

ПЕТРИКІВСЬКИЙ ДЕКОРАТИВНИЙ РОЗПИС

Чістяков П. В.

Науковий керівник – ст. викл. Сергієва А.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

This scientific work will allow you to better understand Ukrainian traditions and discover new horizons of folk art.

У сучасному світі люди нівелюють значення народної творчості. Є дуже актуальним приближення молоді до обізнаності у сфері мистецтва, тим паче Українського. Що таке Петриківський розпис та чому його називають перлиною українського мистецтва?

Історія виникнення петриківського розпису починається з наддніпрянських ікон з рослинним орнаментом, які датують початком XVIII століття. Цю тему досліджували такі науковці як – Д. Яворницький, І.Кучанський, О. Кучанська, про внесок деяких буде зазначено нижче. Ідея розпису виникла у ході прикрашання хатин. Люди вкривали стіни різноманітними орнаментами на різних частинах України, саме тому кожен регіон мав свою особливість. Традиційно українці змінювали орнаменти з приходом весни або двічі на рік, пізніше селяни стали вкривати меблі, побутові речі, зокрема весільні скрині та інше. Орнаментальні розписи були поширені на території багатьох Дніпровських селищ, але найбільшого розвитку вони набули у Петриківці. Це місце можна назвати унікальним, бо всі його мешканці зближені з мистецтвом. Така насиченість творчими особами пов'язана з впливом торгівлі. Перші відомості про це зустрічаються у 1772 році. В ці часи вирували по три ярмарки на рік, а населення Петриківки було свиче восьми тисяч осіб. [3]

Цей розпис вважається цілком самобутнім по своїй суті, виконаний зі знанням законів орнаментальної композиції, він має свої специфічні особливості, завдяки яким його можна одразу розпізнати. По-перше, характерним є використання трьох основних кольорів: червоного, синього та жовтого, зазвичай на білому чи чорному тлі. По-друге, зображення акантового листу, перистого ажурного листя та бутонів.

Але за всією символікою кроється глибока суть. Наприклад, квітка – краса природи та рідного краю, дуб – символ сонця і сили, калина й мальва – жіноча краса, півень – духовне пробудження людини, зозуля – символ вічного руху часу [1]. За простими мотивами схована мудрість поколінь, яка може навчити дорослого й малого. Також, унікальним фактом є те, що селище було «казенною державною слободою» і тому не знало гніту кріпацтва.

Першовідкривачем розпису став Дмитро Яворницький. Більшу частину свого життя він провів у пошуку – архівного, етнографічного, фольклорного матеріалу, тому зрозуміло чому він звернув увагу саме на Петриківку. Саме він відкрив декоративний петриківський розпис для мистецтвознавців. Але, перше фахове дослідження припало на Є. Евенбах у 1911–1913 роках під час візиту Катеринославщини [3].

В петриківському малярстві переважають рослинні мотиви, іноді візерунки поєднують зображенням людей, птахів та тварин. Традиційно, композиції наносили на біле тло, але сьогодні часто використовують кольоровий фон. Для фарб майстри використовували соки і відвари рослин. З часом, технологічний прогрес витіснив природні інгредієнти їх замінили аніліновими барвниками. Також, нерідко майстри використовують класичні гуаш та акварель.

Розпис складений з десятка елементів які майстри уміло розміщують на папері, та утворюють дивні картини. Основним елементом є «Зернятко» – простий мазок, профіль якого залежить від пензлика, за допомогою нього створюються всі орнаментальні мотиви. Різновидом є «Кривеньке зернятко» – поширений елемент, за допомогою якого утворюють п'рчасте листя та пелюстки квіток. Наступним різновидом є «Перехідний мазок» для якого характерний ефект плавного переходу одного кольору в інший. Цим мазком малюють квіти, птахів та пейзажі [2].

На практиці можливо побачити, що всі інші елементи так чи інакше виконуються завдяки різновидів зернятка та техніки виконання петриківського розпису.

Петриківський розпис було визнано на міжнародному рівні, тому свідчить внесення народного малярства до списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО. А вже у 2012 році Міністерство культури України визначило петриківський розпис об'єктом нематеріальної культурної спадщини України [3].

Час вісімдесятих-дев'яностих дозволяє говорити про цілі творчі династії, де старовинним народним мистецтвом займаються усі члени сім'ї «від малого до великого». Таких сімей у Петриківці багато, та найчастіше називають Шишацьких, Панків, Соколенків, Пікушів, Чернуських, Тимошенків, Статив, Склярів, Рибак та інших. Завдяки їм майстерність передається через покоління та дає життя усій системі [2]. У наш час петриківський розпис став поєднувати не тільки розмальовані полотна, а й дизайнерські рішення. Українська дизайнерка, Ірина Діль, представила колекцію одягу осінь-зима присвячену петриківському розпису.

Отже, Петриківський розпис дійсно є перлиною українського мистецтва, він поєднує у собі красу малюнків та України, чисті та легкі візерунки які передають силу та волю нашого народу. Втілення суто національної, не скаламученої сторонніми домішками та, що показало в собі істину красу українського народу.

Література

1. Становлення Петриківського розпису: фотовиставка. URL: <http://surl.li/aoiet> (дата звернення: 10.09.2021)
2. Майстри Корифеї, біографія. URL: <https://petrykivka.dp.ua/> (дата звернення: 13.09.2021)
3. Визнання і становлення Петриківського розпису, історія та техніка малювання (1911–1936). URL: <http://surl.li/aoiez> (дата звернення: 3.10.2021)